

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 528. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm12102/facsimile.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Disse Bemærkninger kan synes Mange fremmede for Taler om Nathan den Vise, men det er da, fordi de ikke ved, at den har siden været som Tolerancens symboliske Bog, hvor det ansaas for aabentbart, at Bibel, Talmud og Koran vare lige gode, og kunde let forliges, naar de lagdes paa Hylde, men at Toleranterne, især for Christendommen som den eneste saliggjørende Troe, vare næsten altid arrige Skalk med Skjelman bag Bred, og i al Fald foragtelige Kryb, som man ikke noksom kunde hade og nedtræde. Det er altsaa, som man ser, en Aabenbaring for dem der ingen troe eller trængte til, et Evangelium for de Sunde, men en Læsebenk for de Syge, kort sagt: det er netop det Modsatte af Bibelen, og den skal da ikke rose sig af Tolerancen, med mindre den vil lade sig trykke om til en Koran; thi kun under den Betingelse kan den stikjendes for Fornuftens Domstol, og slippe med at sættes i Daarskisten, for en Sikkerheds Skyld, blot saalænge til Verden har glemt den, hvorpaa den skal have sit Forlov til at reise hjem til sin Faders Huus, og ende sine Dage i Stillehed.

Denne Idee er, som man den tager, høit eller lavt, meget prosaisk eller meget poetisk, men, i en Christens Dine, rav splittergal, hvordan den saa tages, saa det kun er Spørgsmaalet, om Besjning har taget Lønen høit nok til at gjøre Tanke = Spillet poetisk. Herom kunde tvistes

meget, og Spørgsmaalet er, i den menneskelige Verds, altsaa i Menneskets Historie, ikke saa ubetydeligt, som det kan synes; thi det hænger sammen med det store Spørgsmaal, om man nødvendig skal sødes Digter, eller om man ogsaa kan udvikles dertil, med andre Ord: om Poesien i allerstrængste Forstand lader sig fornøftig fatte og begribe, om Vitsbetiken kan vordre en Videnskab i samme Forstand, om end ikke, i samme Grad, som Mathematiken, det vil sige i samme Grad som Historien. Vel berøer det store Spørgsmaal her, ligesaa lidt som nogeninde, paa det mindre, thi dette kan nægtes og hint alligevel bejaes, men ikke omvendt, da Virkeligheden indeholder Muligheden i sig. Vi har nemlig i Nathan den Vise, et Forstands-Værk for os, det vil sige: Forfatteren gjorde hvad han vilde, og vidste hvad han gjorde, arbejdede efter nøjagtigt Overlæg med klar Bevidsthed, og tvinges vi nu, ved Værkets Indtryk, og Forhold til poetiske Værker, til at erklære det for poetisk, da maas vi indrømme det store Spørgsmaal, enten vi saa kan begribe den Sandhed eller ikke. Men, om nu ogsaa, som vel turde være Tilfældet, Sagen bliver ved at være tvivlsom, er Følgen dog den samme; thi tvivlsom kunde den ikke være, dersom der ikke var en Punkt i Forstandens Udvikling hvor den blev poetisk, og, hvorvidt nu Besjning naaede denne Punkt, eller naaede den kun næsten, bliver en Bisag i Poesiens,

Grundten, Verdens Aera.

21

Kjendt vel kanste en Hovedslag i Forstandens og Lydsklands Historie. Derved vi nu Værkets Hoved-Tanke som den, at alle Aabenbaringer ere Mythologier, der under forskjellige Billeder udtrykke een og samme Sandhed, set fra flere Sider, og under forskjellig Belysning, da er det unægtelig en poetisk Idee, som, naar den kunde bevises, maatte ikke alene forpligte Christne, Jøder og Muselmænd til indbyrdes Enighed, men befale en uindskrænket Tolerance, der omfattede alle muelige, selv de allermeest stridige Forestillinger om Menneskets aandige Forhold, og naar denne Idee kunde gjøres bestuelig under et lideligt, udtryksfuldt Billede, da fremkom der ugaatviretelig et poetisk Værk. At vi her have Lesfings Yndlings-Tanke for os, er vist, men ligesaa vist er det, at den blev mat, saasnart den begyndte at slogre, at den langt fra at udhynges, kun spilles paa i Nathan, og selv om man vilde sige, at det var kun Forsigtighed der hindrede Lesfing i at give sin Fabel poetisk Liv ved at vise os Straale-Brænderen, under hvilken Ringenes fluffende Lighed forvandles til den utroelige Ulighed, saa bliver det dog lige sandt, at han maatte gjort det, naar Ideen skulde bles ver udført poetisk, samt at det umuelig gik an, naar Værket skulde være et Strids-Waaben mod hvilken som helst aandig Forestilling; thi hvad Waabnet allerførst maatte gjøre var at overhugge Knuden og derved opløse Værket i

Brudstykker, som vel kunde være poetiske i det Enkelte, men aldrig i det Hele. Dette skal lære os at Hoved-Tankens Sandhed er Knuden i Forstands-Poesien, og naar det betænkes, opgaar derved et nyt Lys, ei alene over Nathan, men over den hele tydske Digtning siden Lesfings Dage.

Dog, vi maae afbryde; og forlade Lesfing døde staaende i Tanker paa Grændserne af Poesiens Rige, han vidste hvor det laae, og enkelte Tanker hoppede derind, som Gjerde-Smutter, men kom flux tilbage kun med smaa og løse Blomster-Blade i Nebbet, Historien var ham et aandigt Vandkort og han saae derfor Skyggen af Meget han ei kunde naae, Historien stod ikke levende for ham, og dog er det kun af dens Moderhaand Fornuften kan modtage Fjeder-Hammen, kun ved sammes Moderbryst den kan indsluge Kraft til at bereise dens Rige, Forstand til at opdage dens Liggendese.

At selde Klopstock sine Kinder gløbe af Heltemod i Drengelægg, og alt sad Lesfing vist med Bog i Haand fordybet i Betragtningen af hine underlige Tegne som aabenbare Diet Lungens Maat, da i en schvabisk Præfegaard, i Siberaal, et Barn fødtes under sælsomt blinkende og gaadefulde Stjerner; først nyelig sank hans hvide-Haar i Graven, omkrandsede med Rosen-Blade, og tankefuld staaer Saga ved hans Mindesken, forlegen hardtab ved paa snevert Rum at skulle riste

